

Jendraszek Monika*

MILYEN NEMŰ A MAGYAR NYELV ŐRZŐJE?

1. Az ifjúság a magyar nyelv reménye?

Nem véletlenül helyezi a világ a fiatalokba minden reményét. Az örök közhely szerint ők a jövő megteremtői. A megtanult ismeretek, megszerzett tapasztalatok, a szülők átadta hagyományok révén formálják saját életüket, ugyanakkor ők alkotják a jövő társadalmát is. Az idő elteltével azonban bizonyos tradíciók életszerűtlennek bizonyulnak. A társadalom korszerűebbekre, többnyire életképesebbekre cseréli ezeket. A nyelvművelés helyzete – lévén, hogy egyszerre része a kultúrának és a társadalomnak – hasonló, ugyanis bizonyos szavak, lexikai szerkezetek archaikussá válnak, egyszerűen kihalnak, és biztos, hogy ki is fognak halni továbbiak is, mivel nem ritkán a szemantikai megfelelőjük is megszűnik. Helyettük teljesen új szavak keletkeznek, amelyek megjelenéséért gyakran maguk a fiatalok a felelősek.

Itt tehát felmerül a kérdés: vajon az ifjúság meg tudja-e őrizni a nyelvet, amelyen beszél? Ha megváltoztatja, tudatosan változtatja-e? Tisztában van-e azzal, hogy hogyan kommunikál? Tanulmányomban azt igyekszem megvizsgálni, hogy a magyar társadalomban hogyan határozza meg a nyelvi képességet a nem, hogy melyik nem képes leginkább arra, hogy megőrizze a megtanult, szabályos magyar nyelvet.

Számos szakirodalmi, szociolingvisztikai szövegben megjelenik az a meggyőződés, hogy bár a sok hasonlóság mellett van eltérés is a férfi és női beszédmód között, a tisztább, tradicionálisabb beszédmód mégis inkább a nőkre jellemző. Huszár Ágnes (2001, 2006) szerint a nők választékosabban fejezik ki magukat a férfiaknál, beszédmódjuk udvariasabb. Beszédükben konzervatívabbak, ugyanakkor kétnyelvű környezetben gyorsan alkalmazkodnak és sajátítják el a presztízsformákat. Jobb, gondosabb a kiejtésük, sőt néha hiperkorrekt formákat használnak. A szókincsükben kevesebb a trágár, durva szó, mint a férfiakénak.

* Jendraszek Monika, a Balassi Intézet, Hungarológiai Tagozat volt hallgatója, monjen@poczta.onet.pl. (A tanulmány a szerző hungarológiai záródolgozata alapján készült.)

A saját kutatásomra hivatkozva ezt a tézist szeretném megerősíteni. A szókincs mellett a beszédben előforduló bizonyos megakadásokat igyekszem áttanulmányozni. A mindennapi, különösen a fiatalok által használt nyelvben, igen komoly szerepet játszik a *szleng*. A dolgozatom egyik kérdése az ifjúság szlenghez való viszonyának meghatározása, elemzése.

2. Öten válaszolnak – az anyaggyűjtés

A kutatásom öt fiattal folytatott negyedórás párbeszédben valósult meg. A három fiú és a két lány mind egyetemisták: van köztük egy bölcsész, egy közgazdász, kettő az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának hallgatói, az ötödik a Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Karára jár. A párbeszéd öt feladtból áll. Az első négy közvetlen kérdés a magyar nyelv bizonyos területeire vonatkozik, az ötödik pedig a személyes tapasztalatról szóló rövid beszélgetés. Az anyag hangfelvétel, ezért fonetikai szempontból való értelmezést is lehetővé tesz.

A párbeszédben feltett kérdések a következők:

1. Mit gondolsz, mikor használják az emberek a szlenget?
2. Miért használják az emberek a szlenget?
3. Mit gondolsz, miért vannak idegen szavak?
4. Szerinted mi a durva szavak szerepe a nyelvben?
5. Meséld el, hogy néznek ki a házibulik/ bulik Magyarországon?

A kérdések témáját úgy határoztam meg, hogy a válaszok révén elsősorban a megkérdezettnek a szlenghez való viszonya legyen megállapítható. Megtudhatjuk, hogy mi a szleng az átlagos fiatalok számára, és hogy tudatosan használják-e, vagy a mindennapi beszédben igyekeznek inkább a használatát elkerülni. Ebből azt a következtetést kívánom levonni, hogy a „tisza”, sztenderd magyar nyelvet potenciálisan ki: melyik nem őrizheti a legjobban.

Tartalmilag az öt kérdés az Urbán Anna által 2008-ban készített tanulmányra utal. Munkájában meghatározta, hogy milyen témakörökben különbözik a leggyakrabban a lányok és fiúk szókinccse. Többek között ide sorolhatjuk a korcsoportok megnevezését, a ruházat megnevezését, az ember belső és külső tulajdonságainak meghatározását, a mindennapi eseményekhez kapcsolódó szavakat, a szórakozóhelyekre vonatkozó megnevezést (Urbán 2008: 176). A cikkben levő feltételeket kutatásom kiindulópontjának, alapvető tézisének tekintem, és dolgozatom segítségével próbálom megerősíteni.

2.1. Kiknek való a szleng?

Kutatásom első két kérdése a szleng jelenséget illeti. A megkérdezettek válaszaiból azt tudhatjuk meg, hogy a fiataloknak nincs problémájuk a szleng jellemzésével, ugyanis sok szempontból tudják elkülöníteni a használóit azoktól, akiknek a beszédben már ritkábban fordul elő. A megkérdezett szerint a tipikus szlenghasználó a fiatalság. Bizonyos helyzetekben azonban használhatja az is, aki kapcsolatba kerül

a fiatalokkal, így például egy szülő átvehet néhány szlengszót a gyermekétől. Szinte mindegyik megkérdezett fiatal úgy véli, hogy a szleng csak bizonyos társaságban és témakörben használható. A megfelelő körülmények a baráti kör, egy közvetlen viszonyt feltételező, nem hivatalos szituáció, többnyire társalgási lehetőségeket nyújtó, lázadásra alkalmas helyzet. Megengedhetetlen tehát az, hogy egy diák egy tanárral beszélgetve használja a szlenget, hasonlóan egy alkalmazott nem engedheti meg magának, hogy így forduljon a főnökéhez. Ugyanígy illetlen az írott szövegben való szlenghasználat. Az egyik megkérdezett szerint ilyenfajta nyelvhasználat az ember műveletlenségét mutatja.

Mindezek a kijelentések nagyon közel állnak a Kövecses Zoltán (1998) által képviselt szlengbeszélő értelmezéséhez: „A szleng inkább a fiatalok, mint az idősek nyelvhasználatára jellemző. (...) Bár nincsenek (...) szociológiai adataink, úgy tűnik, hogy a szlengszavak használatának gyakorisága a műveltség alacsonyabb fokával, kevesebb iskolázottsággal jár együtt. Ez nem azért lehet így, mert a műveltebb ember „jobban”, „szebben” beszél magyarul, hanem azért, mert a művelt, iskolázott ember inkább tudatában van és aláveti magát azoknak a nyelvi előírásoknak, melyek a szleng használatát korlátozzák vagy egyenesen tiltják a társadalmunkban” (Kövecses 1998). Tehát nyilvánvalóan a műveltebb ember képes arra, hogy nyelviileg minden helyzethez alkalmazkodjon, hogy a megfelelő szókinccset csak az annak megfelelő körülmények között használja.

Az összes megkérdezett számára világos a szleng használatának az oka. Ezzel megerősítik Urbán Anna (2008) egyik feltevését: a fiatalok azért használják a szlenget, hogy el tudják valahogyan különíteni magukat a szülők, a felnőttek világától. Abban lelik örömeiket, hogy az idősebbek nem értik a szavaikat, ettől jobbnak érzik magukat. Ez az indoklás könnyen megmagyarázható. Tudniillik a fiatalokra, főleg a serdülőkorúakra igen jellemző a lázadás, ellenállás a felnőttek és az általuk szabályozott valóság ellen. Néha tehát csupán a specifikusan, a saját szabályaik alapján kialakított nyelv az egyetlen menedék a komoly, nehéz és ezért elfogadhatatlan világ elől. Nem véletlen, hogy az egyik megkérdezett szerint a szleng a használóit összekötő, a társadalmat csoportokba szervező elemnek tekinthető. A beszélői egyfajta titkos, másoknak ismeretlen kód szerint kommunikálhatnak egymással.

A szlenghasználat további oka az emberek közötti kommunikáció megkönnyítése, e nyelvi formák divatossága, a mondanivaló színesítése és a társaságnak való megfelelése, tehát egy csoportba való beilleszkedés.

2.2. „Kurva jó, hogy végre becsekkolhatok!” - durva és idegen szavak a szlengben

A felmérésben részt vevő egyetemisták szinte ugyanúgy válaszoltak a durva és idegen szavakról szóló kérdésre. Mind a lányok, mind a fiúk szerint a durva szavak használata egy rossz, de manapság annyira elterjedt jelenség a szlengben, hogy egészen kikerülhetetlenné vált. Valaha még a műveletlenség jelének tekintették, ám mostanában ilyen szempontból nehezen értelmezhető, mivel, ahogy az egyik megkérdezett kifejtette: „*nagyon sok egyetemi előadás van, ahol maga az előadó*

is beleveszi ezeket a szavakat, mert [...] közvetlenebb előadást akart tartani (X. Y.). Az, hogy a durva szavak már az értelmiségi körökben is elfogadhatóak, a jelenleg társadalmi jóváhagyását is jelentheti. Az utóbbi pedig a nyelv bizonyos körökben való megváltoztatásához vezethet. Így a nyelvi hagyományörzés helyett átalakítjuk, az eredetitől eltérővé tesszük a tulajdonképpen legfontosabb kommunikációs eszközünk.

A durva szavakhoz való viszonytal kapcsolatos megnyilvánulások során merül fel először a nemek közötti különbség. Ugyanis a fiúk egyes esetekben mégis hasznosnak tartják a káromkodást, trágárkodást. Szerintük *„ez is egyfajta kifejezés-mód. Mint ahogy valaki az asztalra csap, és abelyett inkább szitkozódik egyet, [...] kiadja magából a dühét, meg a feszültségét”*. Az ilyen gondolkodásnak szociokulturális háttere van. Tudniillik a serdülő fiúknál érezhető a legerősebben az állandó feszültség, idegesség, türelmetlenség. Könnyebben dühbe gurulnak, mint az azonos korú lányok, mégis az illem, a kultúra egyik eleme sehogyan sem hagyja levezetni a stresszt. Így tehát sokáig magukban hordják a feszültséget, mégis néha egy, a szájukból (nem mindig) véletlenül kicsúszott durva szó a helyzet egyetlen megoldása. E különleges vélemény ellenére ugyanakkor tudatában vannak a káromkodás határainak.

A lányok kifejezetten műveletlennek, vulgárisnak tartják azt, aki durva szavakat használ. Tudják azonban, hogy egyes szavaknak nyomatékosító szerepük lehet. A tulajdonságok fokozását hozzák példaképpen. Ha valami nagyon jó vagy fordítva: nagyon nem tetszik valakinek, és nem talál rá egy olyan szót, amely megfelelően le tudná azt írni, akkor egy durva szót használ.

Az egyik egyetemista lány egy egészen érdekes okát adta a káromkodásnak. Szerinte ugyanis figyelemfelhívó szerepet is játszhat a kommunikációban: *„Hogyba mondjuk, úgy kezdesz egy mondatot, hogy «b***d m*g, képzeld el!», akkor már előre lebet tudni, hogy egy olyanról lesz szó, amelyre most nagyon oda kell figyelni”*. Ezt az értelmezést a trágárkodás hangsúlyozási funkciójával azonosíthatjuk.

A válaszadó lányok beszédében nem fordult elő egyetlen durva szó sem. A megkérdezett fiúknál pedig kevés, de végül is megjelent egy-két trágár szó. Itt Huszár Ágnes magyarázata látszik valószínűnek: *„Úgy tűnik, a nyugati típusú társadalmakban a trágár szavak – főként nyilvános – használata vált a 19–20. században a nők számára tabuszerűvé, mivel ezek az erővel, férfiassággal asszociálódtak”* (Huszár 2006: 21). Így véli Urbán is: a fiúk talán a habitusukból, agresszívebb viselkedésükből fakadóan használnak több durva kifejezést (l. Urbán 2008: 176). Bizonyos szavak használata azonban néha nemcsak magától az egyéntől függ, hanem gyakran nevelés, szociokulturális háttér kérdése: *„A (nők minél tökéletesebb nyelvi alkalmazkodása) arra irányuló törekvés, hogy a társadalmi elvárásoknak megfeleljenek, már sérdülő lányoknál is megfigyelhető, szemben a fiúk ilyen irányú közömbösségével”* (Huszár 2006: 28).

A megkérdezettek az idegen szavak szerepét a nyelvben egybehangzóan ott érezték fontosnak, ahol a magyarosabb kifejezés hiánya miatt más nyelvből átvett megfelelőnek értelmezték. A legtöbb idegen szó olyan témakörökben keletkezik, mint például az elektronikus eszközök megnevezése, vagy a különböző újítások. Példa-

képpen az angol eredetű *e-mail* szó hangzott el. Itt az egyenértékű magyar (*csiga-posta, drótposta*) kifejezések nemcsak nehezen kitalálhatók, de rosszul, viccesen is hangzanának. Ebben az esetben az eredeti, tehát az idegen szó egyfajta könnyebbséget jelent, hiszen a magyar megfelelője egyszerű lenne kevésbé alkalmas és bonyolultabb is. Hasonló példa az egyik válaszadó által felidézett *becsekkol* ige, ami az angol nyelvben létező *to check-in* kifejezésből ered. A szó egy repülőtéri cselekvésre utal, mégpedig 'a repülőjeggyel való bejelentkezésre a kasszánál'. Maga a szó rövid és tömör, az általa ábrázolt cselekvés azonban kevés szóval igen nehezen magyarázható. Ezért az eredeti angol szó itt teljesen elfogadható, sőt annyira meg is gyökeresedett a nyelvben, hogy már magyarosították is az írásképét. Észrevehető az is, hogy az angol ige előtt megjelent egy igekötő is, ráadásul a magyar igeragozás szerint vált ragozhatóvá.

Az idegen szavak használatának a gyorsaság és az egyszerűség mellett a divat lehet az oka. A megkérdezettek szerint ugyanis az emberek, főleg a fiatalok talán azért is használnak idegen szavakat, mert akkor másoknál jobbaknak, intelligensebbeknek, sőt nagyvilágiaknak érzik magukat, hiszen napjainkban a villámgyors technológiai fejlődés idején, a globalizáció korszakában csak az számít, ami nemzetközi, más országokban is könnyen érthető, ugyanakkor elérhető is. Következésképpen az egyéniség sokat elveszíthet a világgözösség javára. Ugyanígy a nyelv. Ahelyett ugyanis, hogy fejlődne, szebbé válna, egyre inkább pontatlanná, túlzottan egyszerűvé válik. A kommunikációs eszköz szerepe kiszorítja a nyelv egyik eredeti jellegzetességét: az esztétikáját.

A beszélgetések során a megkérdezettek – nemüktől függetlenül – kevésbé használtak idegen szavakat. Öt ember még nyilvánvalóan nem jelent reprezentatív mintát, nem számít nagy csoportnak, nem teszi általános érvényűvé a kutatás eredményét, válaszaik tudatossága mégis pozitív jelnek tekinthető a nyelvművelés szempontjából.

2.3. Koli buli bambinál - a fiatalok szlenghasználatára

Hoffmann Ottó (1996) szerint a szleng nem egységes szociolektus. A három típusból egyre koncentráltam a kutatásom során, mégpedig „az általános szlengre” (Hoffmann 1996: 239), ami leginkább az úgynevezett ifjúsági nyelv szókészletében található, és „az általában ismert fogalmakat, dolgokat megnevező, országszerte elterjedt szlengjelenségeket foglalja magában” (Hoffmann 1996: 239).

Bár a beszélgetés témája minden esetben ugyanaz volt, mindegyik válaszadó másképpen fejezte ki magát. Így a megkérdezettek válaszait vizsgálva arra a következtetésre jutottam, hogy nemük szempontjából a szlenghasználatuk fokozata igen eltér egymástól. A fiúk több szleng szót használtak a beszédükben, a lányoknál alig volt észrevehető az ifjúsági nyelv hatása. A megállapítás megerősítése végett néhány példát szeretnék hozni minden megkérdezett válaszából.

Egy igazán „szlenggazdag” nyelvet az egyik megkérdezett, az ELTE-n tanuló fiú szókészlete képvisel. A szlengszavak többnyire az ifjúsági bulizási módokra vonatkoznak, tehát a fiatalok viseletére, viselkedésére, a bulik körülményeire, annak

megfelelően, ahogyan rávezeti a válaszadót az elején feltett kérdés: *Meséld el, hogy néznek ki a bázibulik/ bulik Magyarországon?* Így például a diákkollégiumban tartott rendezvényre utalva az illető a *koli buli* kifejezést használja, amelynek az első szava éppen a *kollégium* szónak a rövidítése. Az *egyetemi szakot*, a *Matematikai Szakot* azonos módon írja le. Csupán egy szót használ a neve helyett: a *matek* szót. A szavak rövidítése egy gyakori jelenség a szlengben, hiszen megkönnyíti, egyszerűsíti az emberek közötti kommunikációt.

A bulik közben ivott szeszes italokat a fiú *töménynek*, *bambinak* nevezi. E két szó azonban nem azonos alkoholfajtát jelent. A *tömény* szó tudniillik inkább 'erősebb, nagyobb hatású italok'-at ír le, a *bambi* pedig 'egy könnyebb, kevésbé alkoholos, ezért lányoknak való koktél'-t nevez meg. Észrevehető tehát, hogy a szleng az egyszerűsítési funkciója ellenére egy komplex jellegű jelenség. Az ellenkező nemre vonatkozó lehetséges szavak közül a *csaj* szó hangzott el a beszélgetésben. Ez tulajdonképpen egy roma eredetű, tehát idegen, lányra utaló szó, amely erősen meggyökeresedett a magyar szlengben. A lányok viseletére egy szinte gyerekes, de ugyanakkor tökéletesen hangutánzó szó szerkezetet használ, a *csilibilit*. A kifejezés 'a női ékszerrel és ékszerelemekkel díszített ruházat' megnevezése. Ez az ifjúsági nyelvben gyakran fordul elő, a fiúk értelmezése szerint azonban inkább lenéző, csúfoló jelezve, hogy a lányok rengeteg csillogó ruhát viselnek.

A fiúk beszédében gyakran ismétlődő szó a *tök*. Számtalan különféle összefüggésben felbukkan. Eredetileg a *tökéletesen* 'nagyon' jelentésű határozószóból ered, mostanában rövid formája révén szinte mindenhol megjelenik, ugyanis a szlengből a mindennapi nyelvbe is bekerült. Többféle szintaktikai összetételben használható, könnyen ragozható, így a válaszadóhoz hasonlóan mondhatjuk, hogy valaki *tök szép csaj*, tehát 'kifejezetten szép, gyönyörű lány', de azt is, hogy *a szlengszavak tökre csapatfüggőek*, azaz: az egyén szóhasználata nagy mértékben attól függ, hogy milyen társaságban mozog.

A *matekszakos* szókészlete sok olyan szót is tartalmaz, amelynek mai nyelvi státusza nehezen megállapítható. Tudniillik egyes szlengszavak annyira elterjedtek, hogy már a mindennapi, köznyelvben is használhatóak, tehát már nem feltétlenül tekinthetők szlengszavaknak. Ezek közül a *ciki* ('szégyen, zavar'), a *bülye* ('buta'), a *meló* ('munka') és a *sima* ('könnyű, egyszerű') szó fordultak elő.

Egy bizonyos helyzet hangsúlyozásának céljából egy durva szó is elhangzott:

„*Tebát hogy bemegy (egy klubba), mit tudom én, akár már huszonöt éves és már az is simán öregnek érzi ott magát, mert kurva sok a fiatal*”. Ennek a szónak a besorolása szintén nehéz, ugyanis kifejező ereje az idő elteltével egyre inkább csökken, napjainkban ezért is használja egyre több magyar a mindennapi nyelvnek elemeként.

A többi fiú, a földrajz szakos és a Testnevelési és Sporttudományi Kar hallgatója, kevésbé használják szlengszavakat. Náluk azonban megjelenik néhány ifjúsági kifejezésmódra jellemző szó, amely a sztenderd nyelvben ritkábban fordul elő. Így például az egyik fiú a *buli* szinonimájaként a *parti* szót használja, az *evés* cselekvésére pedig a *zabálás* szó utal. Az utóbbit, bár durván hangzik, kizárólag nyomatékos szerepe miatt említette. Az egyik szabadtéri bulifajtavál, az úgynevezett *főzéssel*

kapcsolatban a *kaja* és a *pia* szó került elő. Az ebből származó pejoratív melléknév, a *piás* szó nemcsak részeg emberekhez, hanem az alkoholfüggőkhöz is köthető, amely miatt kétértelműnek és ezért használatát bizonytalanoknak tartják a magyar nyelvi beszélők. Az egyetemista által használt *berüg* igének már nincs annyi ereje, amennyi korábban volt, ezért mostanában egyre elfogadottabbá és ennek következtében egyre általánosabban használttá válik a magyar társadalomban.

Egy érdekes kifejezés hangzott el a beszélgetésben, mégpedig az, hogy valaki *tudja, hogy mi újság*. Szó szerinti értelmében csupán annyit jelentene, hogy valaki 'jól informált, nagyvilági, intelligens'. Ám itt, egy bizonyos helyzetben értelmezve egy teljesen új jelentést kapott. A fiú válaszában az összefüggés a következő: legénybúcsú alkalmával a vőlegény és a barátai elindulnak a városba bulizni. Már az indulás előtt isznak alkoholt, úgyhogy éjfél körül szinte mindenki *piás*, pláne a vőlegény, akinek a szabadsága véget ér ez este elteltével. A társaságban csak a vőlegény legjobb barátja józan, így ha akad elintézni való, csak ő *tudja, hogy mi újság*. Ilyen értelemben tehát csak 'ő képes arra, hogy meghozzon bizonyos döntéseket, józanul elintézzon bizonyos dolgokat'. Ez egy nagyon ötletes, szellemes nyelvi jelenség.

A másik fiúnál előforduló szlengszavakból érdemes kiemelni egy olyat, amely már általánossá vált, mégpedig a fiúbarát megnevezését, a *baver* szót. Érdekes, hogy eredeti jelentése ellenére manapság lányokra is használják. A másik különleges kifejezés egy olyan bulira utal, amelynek résztvevői kizárólag fiúk, ez a *kanbuli*. A kifejezés egy kicsit csúfolódónak tűnik, mivel a *kan* szó a 'hímnemű kutyá'-hoz köthető, mégis jól ábrázolja az esemény hangulatát: 'férfias, agresszív, csúnya viccekkel tele buli' jelenik meg a szemünk előtt.

A fiúk beszédmódjának közös része az elég gyakran előforduló *izé* szó. A szót töltelekszónak tartják a nyelvészek, azaz olyan szónak, amely egy spontán beszédben keletkező megakadásjelenség. Bizonytalanság, hezitálás esetén ugyanis többféle módon verbálisan „védekeznek” az ember. Elhallgatáson, szüneteken kívül ez a szó is előfordulhat. A valamikori szlengben mára már teljesen bevetté vált, nemtől függetlenül mindenki használja. Ráadásul, az alapformájából más szófajok is keletkezhetnek, így ragozástól függően lehet melléknév (*olyan izé vagy...*), főnév (*mi ez az izé?*) vagy ige (*ne izélj már!*). Pl. *A Jumper* amerikai film címének magyarra való fordításáról:

„*Még soba nem hallottam ezt az izét ... a kifejezést [hogy Hipervándor]*”

„*Ide a kólis buliba persze, hogy lemegyek ... izé ... edzés pólóban meg ... izé ... kólis pólóban*”

[Amit egy buliban viselnek a lányok] „*nagyon ... izé ... egyénfüggő*”

Szövegkörnyezet, összefüggés nélkül a szó jelentése igen nehezen meghatározható, ezen egyetemessége miatt tartják hasznosnak a fiatalok. A nyelv művelés szempontjából azonban nem ajánlatos használni, mert a nyelvi produktivitás ellen hat.

A lányok beszéde a szókészlet nézőpontjából csaknem tökéletesen szabályszerű. Bár lassabban beszélnek, pontosabban fejezik ki magukat, mint a fiúk. Beszédjükben alig található szleng szó. Az egyik közgazdásznak készülő lánynál csak két „tisz-

ta” szlengszót figyeltem meg. Az egyik a *menő* melléknév, ami az idegen szavak divatosságára utal a megkérdezett válaszában. A másik pedig az egyik budapesti buli résztvevőit írja le: a *sík* szó, aminek a mindennapi nyelvben létező szinonimája a *buta* melléknév. A válaszdó lány beszédmódját azonban az udvariasság szempontjából is érdemes megvizsgálni. Az adatközlő egyetemistánál ugyanis előfordul néhány eufemizmus, azaz egy durva vagy illetlen szó, kifejezés helyett használt szépítő, enyhébb árnyalatú szó, kifejezés. E tény igen jó bizonyíték arra, hogyan viszonyul a lány a tabu szavakhoz. Így például az egyik homoszexuális barátját *külön kategóriának* nevezi. Nyilvánvalóan ezt a bizonyos szót azért nem szeretné kimondani, mert megsértené a barátja érzéseit. A sok trágár szót használó embereket pedig *műveletleneknek* nevezi. A beszélgetéseimben az figyelhető meg, hogy az eufemizmusok használata kifejezetten a nőkre jellemző. A nők tehát igyekeznek megfelelően kifejezni magukat, a férfiak viszont nem törődnek ezzel. Ezt a feltételezést egy másik lány beszédmódja is megerősíti, hiszen nála csak egyetlen szlengszó hangzott el. A *vagány* szó szintén a mai világban előforduló idegen szavak modernségére, népszerűségére vonatkozik.

Mind a két lány lassan, de ugyanakkor a fiúknál pontosabban beszél, sőt a fonológia szemszögéből a kiejtésük hiperkorrekt.

A spontán beszédben megjelenő megakadásjelenségek mind a lányoknál, mind a fiúknál megfigyelhetők. Itt tehát nem bizonyul igaznak Horváth Viktória hipotézise, amely szerint „több bizonytalanságot és hibát produkálnak, (...) a lányok jobb verbális készségekkel rendelkeznek” (Horváth 2007: 316). A vizsgálat során az derült ki, hogy a lányok sok töltelékstót használnak, így például gyakran hallhattuk a *bát, tebát, szóval, tulajdonképpen, igazából* szavakat. A hezitálás gyakorisága szempontjából a lányok túlszárnyalják a fiúkat, ugyanis több szünet vagy e szünetet kitöltő hang jelenik meg náluk [\emptyset], [\emptyset :]. A fiúknál pedig gyakori az ismétlés, az újraindítás és a nyújtás.

2.4. Magyar Nyelvőr(nő)

Jelen vizsgálat eredményei igazolták a kiinduló hipotézist: a lányok jóval kevesebb szleng szót használnak, mint a fiúk. Bár nemtől függetlenül mindegyik megkérdezett az idegen és a durva szavak használata ellen nyilatkozott, a fiúknál mégis előfordultak a sztenderdtől eltérő kifejezések. Az ő esetükben tehát az elmélet nem teljesen azonos a gyakorlattal. A lányok beszédmódja, a többször megfigyelhető megakadásjelenség ellenére jobban hasonlít az általános, köznyelvre, így sokkal rugalmasabb a nyelvhasználatuk. Ebből kifolyólag a lányoknak nagyobb esélyük van arra, hogy jobban kommunikáljanak az átlagemberrel. Ugyanakkor a gondosabb kiejtés révén csaknem tökéletesen fejezik ki magukat. E tényből azt a következtetést merném levonni, hogy a jövőben éppen a lányok lehetnek sokkal inkább képesek arra, hogy jobban megőrizték nyelvüket. Annyira tudatosan és gondosan változtathatják majd a nyelvet, hogy – még ha a sztenderdtől el is tér – nemcsak rendezett, hanem életképes és még mindig szép is marad.

Irodalom

- Gósy Mária 2003. A spontán beszédben előforduló megakadásjelenségek gyakorisága és összefüggései. *Magyar Nyelvőr* 257–277.
- Hoffmann Ottó 1996. *Mini-tini-szótár*. Pécs
- Horváth Viktória 2007. Vannak-e „női” és „férfi” megakadásjelenségek a spontán beszédben? *Magyar Nyelvőr* 131–133.
- Huszár Ágnes 2001. Női beszéd. In: Andor József–Szűcs Tibor–Terts István (szerk.): *Színes eszmék nem alszanak... Szépe György 70. születésnapjára*. Lingua Franca Csoport, Pécs. 577–585.
- Huszár Ágnes 2006. Hogyan (nem) érdemes kutatni a női és a férfi kommunikáció közötti különbségeket? In: Kegyesné Szekeres Erika–Simigne Fenyő Sarolta (szerk.): *Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender kutatás*. Miskolc. 15–38.
- Kövecses Zoltán 1998. *Magyar szlengszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Urbán Anna 2008. Férfi és női szleng egy felmérés tükrében. In: Bodnár Ildikó, Kegyesné Szekeres Erika, Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) *Sokszínű nyelvészet. Női szóval – női szemmel*. Miskolci Egyetem, Miskolc. 139–146.